

Nr 66

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående högre utbildning av sjuksköterskor; given Stockholms slott den 31 januari 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune B. Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att nuvarande, av svensk sjuksköterskeförening bedriven verksamhet i Stockholm och Göteborg för utbildning av instruktionssköterskor vid sjuksköterskeskolor samt av husmödrar och avdelningssköterskor vid sjukvårdsanstalter övertages av staten. Kostnaden härför beräknas för nästa budgetår till 260 000 kronor, varav 235 000 kronor för avlöningar och 25 000 kronor för omkostnader.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
31 januari 1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans-, ecklesiastik- och civildepartementen anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Johansson, fråga om anordnandet av högre utbildning av sjuksköterskor samt anför därvid följande.

Inledning

I årets statsverksproposition, XI ht, p. 112, har, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för Högre utbildning av sjuksköterskor preliminärt beräknats ett förslagsanslag av 280 000 kronor.

Kurser för utbildning av instruktionssköterskor vid sjuksköterskeskolorna samt husmödrar och avdelningssköterskor vid sjukvårdsanstalterna har hittills bedrivits av svensk sjuksköterskeförening, som erhållit statsbidrag till verksamheten med i princip två tredjedelar av kostnaderna. Föreningen avser att nedlägga denna verksamhet fr. o. m. den 1 juli 1958.

I ett den 10 november 1949 avlämnat betänkande II (SOU 1951: 33) framlade 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen förslag rörande ordnandet av bl. a. utbildningen av sjuksköterskor med undervisande och administrativa uppgifter. Sedan betänkandet varit föremål för remissbehandling, uppdrog Kungl. Maj:t — som fann kommitténs betänkande i berörda del böra överarbetas — åt medicinalstyrelsen att, med beaktande av vad föredragande departementschefen anført i 1955 års statsverksproposition (XI ht, p. 110), verkställa ifrågavarande översyn av betänkandet. Vidare bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för inrikesdepartementet att tillkalla högst tre experter jämte sekreterare för att biträda medicinalstyrelsen vid utredningsarbetet.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades sedermera landstingsdirektören Erland von Hofsten, ordföranden i svensk sjuksköterskeförening, riksdagsledamoten Gerda Höjer samt föreståndaren för statens sjuksköterskeskola i Stockholm Astrid Janzon att såsom experter biträda medicinalstyrelsen vid fullgörandet av ifrågavarande utredningsuppdrag.

Med skrivelse den 20 september 1957 har medicinalstyrelsen överlämnat förslag angående högre utbildning för sjuksköterskor. Förslaget har i samråd med experterna, utarbetats av en inom styrelsen utsedd delegation, bestående av medicinalrådet O. von Zweigbergk samt byrånspektörerna Majsa Andrell och Brita Engström.

Över förslaget har yttranden avgivits av byggnadsstyrelsen, centrala sjukvårdsberedningen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, statskontoret, statens lönenämnd, överstyrelsen för yrkesutbildning, styrelserna för statens institut för folkhälsan, socialinstitutet i Stockholm samt statens sjuksköterskeskolor i Stockholm och Göteborg, kompetensutredningen, arbetsmarknadsstyrelsen, styrelserna för svenska landstingsförbundet och svenska stadsförbundet, svensk sjuksköterskeförening, Sveriges läkarförbund, svenska lasarettläkarföreningen och svenska socialvårdsförbundet.

Nuvarande förhållanden

Antalet rektors- och lärartjänster uppgick den 1 januari 1957 till 231, varav flertalet hänför sig till de egentliga sjuksköterskeskolorna. Av 160 lärartjänster vid dessa skolor uppehölls 18 av vikarier utan lärarutbildning, medan 16 var helt vakanta, och av 27 lärartjänster för utbildning av sinnessjukvårdspersonal uppehölls endast 13 av kompetenta befattningshavare. Antalet husmoderstjänster vid de större kroppssjukhusen var den 31 december 1955 sammanlagt 260. Härtill kommer 350 sådana tjänster vid sjukstugor och övriga mindre anstalter samt 121 tjänster vid de statliga och kommunala sinnessjukhusen. Slutligen finns ett antal administrativt utbildade sjuksköterskor med uppgifter bl. a. inom åldringsvården.

Vid sjuksköterskeföreningens institut för högre utbildning av sjuksköterskor anordnas årligen dels fyra avdelningssköterskekurser för sammanlagt 110—120 deltagare, dels en fortsättningskurs för sammanlagt 35 deltagare uppdelad på två linjer, en för utbildning av föreståndarinnor och instruktionssköterskor vid sjuksköterskeskolor samt en för husmoderar vid sjukvårdsanstalter. Avdelningssköterskekurserna omfattar 12 veckor med 283 undervisningstimmar. Lärar- och husmoderskurserna pågår under 9½ månader. Timantalet vid kurserna uppgår till 527 respektive 579. Antalet föreläsningar per läsdag är i medeltal 3,8. Beträffande kursinnehållet hänvisas till sammanställning å sid. 10. För inträde vid lärar- och husmoderskurserna fordrar man lägst realexamen eller motsvarande skolunderbyggnad, ehuru betydelsen av studentexamen framhålles. Vidare fordras genomgång av avdelningssköterskekurs eller därmed jämförlig kurs — distriktssköterskeskolan eller barnsjuksköterskeskolans sociala barnavårdskurs — samt minst två års yrkeserfarenhet, varav någon tid som avdelningssköterska. Därjämte skall sökande förete intyg såväl från vederbörande husmoder som från skol- eller byråföreståndarinna, att hon

äger erforderliga personliga förutsättningar. Antalet deltagare i lärarkurserna med studentexamen har ökat under de senaste läsåren — under läsåret 1956/57 hade hälften av deltagarna sådan examen, medan endast enstaka sjuksköterskor med studentexamen sökt sig till husmoderskurserna. Kurserna bedrivs i förhärda lokaler i Stockholm och Göteborg.

Lärarpersonalen vid institutet utgöres av en rektor, som svarar för en del av undervisningen i pedagogik och psykologi, samt fyra studieledare, av vilka en sköter kursverksamheten i Göteborg. Rektor uppbär lön enligt löneklass A 21 och studieledarna enligt A 18 — statsbidrag utgår dock för studieledarna endast efter A 16. Därjämte har institutet tillgång till personal för skriv-, expeditions- och vaktmästargöromål, städning m. m.

De verkliga kostnaderna för kursverksamheten har av sjuksköterskeföreningen i anslagsframställning för budgetåret 1957/58 beräknats till cirka 265 000 kronor. För dessa kostnader har — å ett beräknat bidragsunderlag av cirka 200 000 kronor — utgått statsbidrag med 140 000 kronor.

Kommitténs förslag

Den 1 januari 1949 uppgick antalet befattningar som föreståndarinnor och instruktionssköterskor för den teoretiska utbildningen till ett 70-tal. Kommittén ansåg behov föreligga av ytterligare 270 lärare. För att under en tioårsperiod fylla detta behov borde — med beaktande av den årliga avgången från kåren — årligen utbildas minst 35—40 lärare. För att täcka behovet av administrativa befattningshavare borde under nyssnämnda period 25—30 sjuksköterskor erhålla högre utbildning.

Kommittén fann sig icke böra uppställa krav på viss skolunderbyggnad som villkor för tillträde till kurserna. Däremot ansågs att sökande borde ha genomgått avdelningssköterskekurs eller likvärdig utbildning, exempelvis distriktssköterskeutbildning samt ha fullgjort 2—4 års tjänstgöring som sjuksköterska och under någon period förvärvat erfarenhet som avdelningssköterska; allt med dispensmöjligheter för utbildningsanstaltens styrelse.

Lärarkursen föreslogs omfatta 9½ månader. Efter 14 dagars auskultering vid sjuksköterskeskola skulle följä 5½ månaders teoretisk utbildning samt 3 månaders hospitering vid sjuksköterskeskola, varpå kursen skulle avslutas med 14 dagars genomgång på utbildningsanstalten av de under hospiteringen vunna erfarenheterna. — Husmoderskursen — med en utbildningstid av 9 månader — avsågs börja med 5½ månaders teoretisk undervisning, varpå följde 2½ månaders hospitering på olika sjukhus. Kursen skulle sedan avslutas med en månads teoretisk undervisning. Beträffande kursinnehållet hänvisas till tabellen å sid. 10.

För anordnandet av lärar- och husmoderskurser samt av kommittén i ett tidigare betänkande föreslagna avdelningssköterskekurser påkallades

upprättandet av ett särskilt institut i ställig regi förlagt till Stockholm. Undervisningen borde vara kostnadsfri. Läroanstaltens styrelse föreslogs bestå av fem ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t.

Vad slutligen beträffar personalbehovet ansåg kommittén, att institutet borde förestås av en rektor. Huvudparten av undervisningen borde meddelas av sjuksköterskor med särskild kompetens, s. k. kursföreståndare, varjämte en pedagog, helst med lektorskompetens, avsågs meddela undervisning i psykologi, pedagogik och undervisningsmetodik m. m. I övrigt skulle undervisningen bestridas av erforderligt antal timlärare.

Medicinalstyrelsens förslag

Avdelningssköterskekurser

Avdelningssköterskekurser bör anordnas vid samma utbildningsanstalt som lärar- och husmoderskurserna. Med hänsyn härtill och då genomgång av avdelningssköterske- eller likvärdig kurs bör föregå deltagande i lärar- eller husmoderskurs, har styrelsen jämväl gjort en översyn av sjuksköterskekommitténs förslag till avdelningssköterskekurs.

En avdelningssköterska bör äga kännedom om aktuella rön inom olika delar av sjukdomsläran och förvärva ytterligare kunskaper framför allt i pedagogik och psykologi samt arbetsledning. I nedanstående tabell har sammanförts av styrelsen föreslagna ämnesgruppering jämförd med kommitténs förslag samt nuvarande kurser:

Ämne	Timantal		
	Kommittén	Nuvarande utb.	Styrelsens förslag
Pedagogik och psykologi m. m.....	86	90	80
Socialkunskap.....	20	49	45
Allmän hygien.....	10	12	10
Sjukdoms- samt allmän hälso- och sjukvårdslära (inklusive psykiatri).....	83	81	70
Orientering om sjuksköterskeskolornas program samt biträdes- och sjuksjukvårdspersonalens utbildning.....	—	7	7
Sjukhusadministration och arbetsledning.....	37	35	40
Studievägledning.....	—	9	8
Ej specificerade föreläsningar, seminarier och studiebesök.....	72	—	—
Summa	308	283	260

Den föreslagna nedskärningen från 283 till 260 timmar har möjliggjorts av den förbättrade sjuksköterskeundervisningen. De nuvarande kursernas

längd har vidare ansetts kunna minskas från 12 till 11 veckor. Antalet lektioner per läsdag kommer därigenom att uppgå till 3,9. En av sjuksköterskeföreningen ifrågasatt förlängning av hospiteringstiden, f. n. tre dagar, kan styrelsen icke tillstyrka men förordar att två av dagarna utnyttjas för väl organiserade gruppbesök.

För tillträde till avdelningssköterskekurs bör fordras minst ett års väl vitsordad tjänstgöring som sjuksköterska å sjukhus.

Styrelsen anser det i hög grad önskvärt, att varje blivande avdelningssköterska genomgått avdelningssköterskekurs. Då antalet avdelningssköterskor och specialsköterskor f. n. uppgår till cirka 5 000, behövs årligen omkring 300 sjuksköterskor enbart för att täcka avgången. Med hänsyn härtill och till rådande sjuksköterskebrist är det icke möjligt att nu uppställa ett sådant villkor.

Såsom senare ytterligare kommer att beröras anser styrelsen tillfyllest att husmödrarna vid mindre sjukvårdsanstalter genomgår mindre omfattande utbildning än den ordinarie husmoderskursen. Nu avsedda utbildning föreslås ske genom förlängning av en av avdelningssköterskekurserna med 80 timmars teoriundervisning under fyra veckor samt en veckas hospitering. Den förlängda kursen skulle alltså omfatta (11 + 4 + 1) 16 veckor. Sjuksköterska, som tidigare genomgått avdelningssköterskekurs, bör kunna delta enbart i den sista delen om fem veckor.

Arbetsuppgifter för sjuksköterskor med högre utbildning

De heltidsanställda *instruktionssköterskorna* vid sjuksköterskeskolorna svarar dels jämte ett flertal timlärare för den teoretiska undervisningen — framför allt i hälso- och sjukvårdslära och närbesläktade ämnen — dels — i egenskap av kliniklärarinnor — för handledningen av sjuksköterskeeleverna under deras praktiska utbildning. Styrelsen anser, att dessa instruktionssköterskor i största möjliga utsträckning bör svara för undervisningen av eleverna. I mån av erforderlig kompetens torde de med fördel kunna åläggas undervisningen i de sociala ämnena, i samhällshygien och eventuellt även i psykologi.

Husmodern vid en sjukvårdsanstalt är förman för sjukvårdspersonalen och i förekommande fall även för den ekonomipersonal, som ej lyder under annan föreståndarinna. Hon har vidare den yttersta tillsynen över de tjänstebostäder, som tillhandahålles sjukvårdspersonalen samt ansvarar för förråd av olika slag och för vården av inventarier. Hon bör bistå vid olika utredningar, där hennes speciella kunskaper kan vara av värde och vid uppgörandet av planer för sjukhusets utbyggnad m. m. Slutligen bör hon sträva efter att upprätthålla en god samarbetsanda samt verka för såväl patienternas som personalens trivsel. Då flera husmödrar finnes anställda, brukar en husmoder ha hand om personalen och en om förråden.

Behovet av sjuksköterskor med högre sjuksköterskeutbildning

Som norm för beräkningarna beträffande *instruktionssköterskor* utgår medicinalstyrelsen från ett behov av 9 lärartjänster vid skolor med en intagning av cirka 60 elever per år. Kommittén beräknade för sin del 6—7 tjänster. Styrelsen hänvisar till stöd för sin beräkning bl. a. till föreslagen ökad omfattning av instruktionssköterskornas undervisningsskyldighet i förhållande till timlärarna. Med utgångspunkt från angivna norm beräknar styrelsen behovet av nya lärartjänster enligt nedanstående sammanställning.

	Befintliga tjänster	Erforderliga nya tjänster	Summa
Sjuksköterskeskolorna	187	100	287
Centralskolorna	11	2	13
Statens distriktssköterskeskola	2	1	3
Utbildning av sinnessjukvårdspersonal	27	5	32
Utbildning av sjukvårdsbiträden	4	32	36
	231	140	371

Till angivna 140 nya tjänster måste läggas 48 vakanta tjänster, som icke uppehålls av kompetenta vikarier. Styrelsen anser det synnerligen önskvärt, att behovet av ytterligare (140 + 48) 188 lärare fylls inom en tioårsperiod, d. v. s. genom ett årligt tillskott av 19 lärare. Härtill kommer i medeltal 17 lärare för att täcka avgången på grund av giftermål, pension, dödsfall etc. Sammanlagt behövs således minst (19 + 17) 36 nyutbildade lärare varje år. För att täcka detta behov bör två lärarkurser anordnas årligen. På grund av lokalbrist och med hänsyn till rekryteringsunderlaget bör dock under de närmaste åren dubblade kurser hållas endast vartannat år.

Vid beräkningen av utbildningsbehovet för *administrativa befattningar* har styrelsen utgått från att alla sjukhus och vårdanstalter behöver minst en administrativt väl utbildad sjuksköterska. De allra minsta anstalternas behov torde dock, såsom tidigare föreslagits, kunna tillgodoses genom befattningshavare, som genomgått en mindre omfattande utbildning. Utökningen av vårdplatsantalet vid olika sjukvårdsanstalter har för tiden 1950—1965 av arbetskraftsutredningen beräknats till 35 procent. Styrelsen har dock ansett sig böra räkna med en ökning om högst 30 procent vid undervisnings-, special- och delade lasarett samt kronikeranstalter och hem för lättskötta sinnessjuka men i övrigt ingen ökning av vårdplatsantalet. Med nuvarande relationstal mellan antalet befattningar och vårdplatser skulle enbart till följd av denna ökning av vårdplatsantalet erfordras ett tillskott av 45 nya tjänster (alternativ 1). För att husmödrarna på ett tillfredsställande sätt skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter, måste emellertid antalet tjänster ökas i förhållande till antalet vårdplatser. En utbyggnad av husmodersorganisationen har för övrigt redan påbörjats. Utbyggnaden — som torde

uppställa studentexamen som oavvisligt inträdeskrav. Tills vidare bör även andra sökande än studenter, dock icke med lägre skolunderbyggnad än realexamen, kunna antagas till lärarkurserna. Sökande utan studentexamen bör på sätt utbildningsanstaltens styrelse finner lämpligt styrka innehav av tillräckliga kunskaper för att kunna följa undervisningen. Vidare bör krävas omkring två års yrkeserfarenhet, varav minst sex månaders tjänstgöring å kirurgisk eller medicinsk vårdavdelning eller å vårdavdelning å odelat lasarett.

En *husmoder* bör i princip ha samma bildningsnivå som sjuksköterskeskolornas lärare. Utöver god allmänbildning är praktisk begåvning samt arbetsledare- och samarbetsgenskaper av väsentligt värde. Då sökande med goda meriter i detta avseende i stor utsträckning torde stå att finna bland sjuksköterskor med realexamen eller normalskolekompetens, har styrelsen icke ansett sig böra förorda högre inträdeskrav till husmoderskursen än realexamen. Även sjuksköterska, som på annat sätt förvärvat med realexamen likvärdiga kunskaper, bör i vissa fall kunna antagas till kursen. Den blivande husmodern bör ha en grundlig erfarenhet som sjuksköterska. Minst fyra års tjänstgöring som avdelningssköterska eller motsvarande vore önskvärd, men för att nå bredast möjliga rekryteringsunderlag föreslår styrelsen minst två års erfarenhet från sådan tjänstgöring, varav minst sex månader från vårdavdelning. Undantag härifrån bör dock kunna göras för synnerligen välmeriterad sökande.

För inträde vid såväl *lärar-* som *husmoderskursen* bör fordras att vederbörande genomgått avdelningssköterskekurs, distriktssköterskeskolan eller barnsjuksköterskeskolans sociala barnavårdskurs.

Vid antagandet av elever till båda kurserna bör särskilt beaktas betyg från sjuksköterskeskola och tjänstgöringsbetyg samt, i fråga om husmoderskursen, sökandens ledaregenskaper och organisationsförmåga.

Utbildningens omfattning

Kursinnehållet i lärar- och husmodersutbildningen redovisas i följande sammanställning, i vilken sjuksköterskekommitténs förslag och nuvarande kursinnehåll omdisponerats i ämnesgrupper, som överensstämmer med de av styrelsen föreslagna.

Styrelsen har förutsatt att sjuksköterskorna — i motsats till vad tidigare varit fallet — kommer att erhålla enhetlig utbildning samt före deltagande i lärar- eller husmoderskurs genomgått avdelningssköterskekurs eller motsvarande tilläggsutbildning. Med hänsyn härtill och till erfarenheterna vid sjuksköterskeföreningens kurser bör den teoretiska undervisningen omfatta cirka 500 timmar för lärarutbildningen och 520 för husmodersutbildningen.

Deltagarna i *lärarkurs* förutsättes ägna åtskillig tid till självstudier i de ämnen vari de skall undervisa. Det är därför erforderligt att fördela kursen

Läroämne	Timantal					
	Läraryrslinjen			Husmoderslinjen		
	Kommittén	Nuv. utb.	Styrelsens förslag	Kommittén	Nuv. utb.	Styrelsens förslag
Pedagogik och psykologi	239 ¹	215 ²	200 ³	44	139	108
Statistik	—	10	—	—	14	—
Socialkunskap	33	84	80	33	94	80
Anatomi och fysiologi m. m.	50	60	65	—	—	—
Bakteriologi och hygien	32	28 ⁴	28 ⁴	18	23	22
Farmakologi	20	20	28	—	—	—
Sjukdoms- samt hälso- och sjukvårdslära	—	2	—	—	—	—
Hälso- och sjukvårdens historia	40	9	10	—	—	—
Sjuksköterskeskolornas organisation och verksamhet jämte utbildning i övrigt av hälso- och sjukvårdspersonal	6	70	64	5	16	16
Sjukhusadm. och arbetsledning	16	15	25	212	259	273 ³
Nationalekonomi	—	—	—	20	20	20
Studievägledning	—	14	—	—	14	—
Ej specificerat	52	—	—	58	—	—
Summa	488	527	500	390	579	519

¹ Inkl. administration, röstvård, etik och psykiatri. Förstnämnda ämne redovisas i nuvarande utbildning och i utredningens förslag under sjuksköterskeskolornas organisation och verksamhet.

² Inkl. talövningar, sammanträdesmetodik och etik.

³ Inkl. statistik.

⁴ Inkl. näringsfrågor.

på tre terminer, innefattande 215 läsdagar med 2,3 föreläsningar per läsdag (2,7 vid fem läsdagar per vecka). Den praktiska utbildningen bör förläggas till sjuksköterskeskolor över hela landet. Praktiktiden bör enligt styrelsens uppfattning utsträckas till 5—6 månader. Under senare delen av nämnda tid bör praktikanterna om möjligt vikariera som instruktionssköterskor.

Husmoderskursen föreslås omfatta — inklusive två månaders praktisk utbildning — två terminer med tillhoppa 170 läsdagar. Antalet föreläsningar per läsdag beräknas till 3,0 (vid fem läsdagar per vecka 3,7).

Utbildningens anordnande m. m.

Styrelsen har icke funnit möjligt att inordna den högre sjuksköterskeutbildningen vid redan befintlig läroanstalt utan förordar i likhet med sjuksköterskekommittén, att *ett särskilt institut* inrättas. Vad huvudmannaskapet beträffar har inom styrelsen, med utgångspunkt från att enskild huvudman icke kan ifrågakomma, diskuterats tre olika möjligheter, nämligen om institutet bör drivas enbart av staten, gemensamt av samtliga landsting och städer utanför landsting eller gemensamt av dessa och staten.

Då det här är fråga om en utbildningsanstalt för hela riket och det är allmänt vedertaget att staten i princip bör svara för verksamhet av rikskaraktär, anser styrelsen, att institutet i enlighet med sjuksköterskekommitténs förslag bör drivas helt i statlig regi. De kommunala huvudmännen kan bidra genom att lämna sjuksköterskorna ekonomiskt stöd under studietiden, som för många innebär en stor ekonomisk uppoffring.

Såsom inledningsvis redovisats har svensk sjuksköterskeförening icke ansett sig kunna fortsätta sin hittillsvarande kursverksamhet. Styrelsen finner det ofrånkomligt, att staten övertager nu ifrågavarande utbildning redan fr. o. m. budgetåret 1958/59.

Till institutet bör jämväl förläggas utbildningen av distriktssköterskor, administrativa befattningshavare för den öppna vården och föreståndarinnor för hjälpverksamheten vid sinnessjukhusen. Även specialkurser för sjuksköterskor i sjukvårdens olika grenar bör kunna anordnas.

Vid institutet bör årligen bedrivas två lärar- och två husmoderskurser samt sex avdelningssköterskekurser. Tre av avdelningssköterskekurserna — därav den för husmödrar vid mindre sjukvårdsanstalter avsedda förlängda kursen — föreslås förlagda till Göteborg, där lokaler för ändamålet kan hyras av svensk sjuksköterskeförenings lokalavdelning i Göteborg.

För tillgodoseende av *lokalbehovet* i övrigt bör uppföras en särskild skolbyggnad, förlagd till Stockholm—Solna å en intill statens sjuksköterskeskola belägen tomt. Såsom skäl för valet av förläggningssort anför styrelsen, att det endast i Stockholm finns tillräckligt många sjuksköterskeskolor för kursdeltagarnas åhörande av lektioner. Möjlighet bör finnas till god kontakt med lärarhögskolan och med statens institut för folkhälsan. Närheten till karolinska institutet och till folkhälsoinstitutet är av värde för rekryteringen av timplärare. Slutligen finns i Stockholm av särskilda skäl goda bostadsmöjligheter för kursdeltagarna.

Styrelse för institutet bör tillsättas av Kungl. Maj:t, som även utser ordförande. Styrelsen föreslås bestå av sex ledamöter, varav minst två sjuksköterskor samt en läkare och en pedagog med erfarenhet från annan lärarutbildning. Av sjuksköterskeledamöterna bör en vara rektor eller instruktionssköterska och en husmoder. Därest distriktssköterskeutbildningen förlägges till institutet, bör även en representant för den öppna vården ingå i styrelsen. Av ledamöterna bör en tillsättas efter förslag av stads- och landstingsförbunden gemensamt och en efter förslag av svensk sjuksköterskeförening. Institutets rektor bör vara föredragande i styrelsen med rätt och skyldighet att anteckna avvikande mening till protokollet. Medicinalstyrelsen bör fungera som tillsynsmyndighet beträffande den föreslagna utbildningen. Dess föredragande i ärenden angående sjuksköterskeutbildningen bör äga rätt att delta i styrelsens sammanträden och få sin mening antecknad till protokollet. Ersättning till styrelsens ledamöter bör utgå enligt föreskrifterna i kommittékungörelsen.

Personalbehov m. m.

För anordnande av kurser i föreslagen omfattning — två lärar- och två husmoderskurser samt sex avdelningssköterskekurser — uppskattar styrelsen behovet av heltidsanställd lärarpersonal till en rektor och sex studieledare. Styrelsen finner nödvändigt, att rektorstjänsten innehaves av en härför lämpad sjuksköterska med goda kunskaper i psykologi och pedagogik, om möjligt vitsordade genom svensk akademisk examen. Styrelsen förutsätter dock, att rektor ej kan själv undervisa i nämnda ämnen i samma utsträckning som nu är fallet, varför största delen av denna undervisning får överlåtas på timlärare. Med hänsyn till med rektorstjänsten förenade åligganden bör densamma placeras i lägst samma lönegrad som rektorstjänsten vid statens skolköksseminarium eller i A 26.

Av studieledarna avses fyra förestå var sin lärar- respektive husmoderskurs. En torde vidare avdelas för till Stockholm förlagda tre avdelningssköterskekurser och en slutligen placeras i Göteborg för att förestå tre avdelningssköterskekurser inklusive den avkortade husmoderskursen. Studieledarna åvilande handledning och undervisning beräknas till 30 veckotimmar, varav något mer än 10 timmar katederundervisning. Härtill kommer en mångfald uppgifter av administrativ art. Studieledarna förutsättes vara väl meriterade sjuksköterskor med god pedagogisk utbildning. I princip borde de ha ungefär samma lönegradsplacering som sjuksköterskeskolornas rektorer eller i A 17. Med hänsyn till rektorernas alltför låga löneställning anser styrelsen det nödvändigt, att studieledarna placeras i lönegrad A 19, d. v. s. samma lönegrad som exempelvis lärarinnorna i hushållsgöromål vid nyssnämnda skolköksseminarium. En av studieledarna, som bör biträda rektor och under dennes frånvaro uppehålla rektorstjänsten, bör placeras i lönegrad A 21. Härigenom vinnes också en viss befordringsgång för studieledarna.

Övrig undervisning, tentamina m. m. avses bli bestridd av timlärare. Arvodena till timlärare vid statens institut för folkhälsan, vilka ligger till grund för nu utgående statsbidrag, utgör 35 kronor per föreläsning till lärare med akademisk examen, 30 kronor till övriga och 25 kronor för övningslektion. I verkligheten utgående arvoden är emellertid avsevärt högre, då sjuksköterskeföreningen eljest ej kunnat erhålla lärare med erforderlig kompetens. Ersättning bör därför utgå med 50 kronor per föreläsningstimme till lärare med akademisk kompetens och 40 kronor till övriga lärare. För handledning vid övningslektion föreslås ersättning med 30 kronor per timme och för granskning av enskilt arbete i psykologi 25 kronor per kursdeltagare. Därjämte bör arvode utgå med 10 kronor per godkänd tentamen och tentand. Under den praktiska utbildningen bör ersättning utgå till handledare med oförändrat 50 kronor för praktikant och månad.

Därjämte bör vid institutet anställas en redogörare, tillika sekreterare,

med ett årligt arvode av 3 000 kronor, en kontorist i lönegraden A 9 samt fyra skrivbiträden i reglerad befordringsgång, varav ett avses tjänstgöra i Göteborg. Därest institutet förlägges å föreslagen plats i Stockholm med gemensam panncentral med sjuksköterskeskolan, torde den vid skolan anställde värmeskötaren även åläggas tillsyn över institutets lokaler. Därutöver erfordras en vaktmästare med deltidstjänstgöring och städerskepersonal.

För skötseln av institutets bibliotek erfordras en deltidstjänst med årsarvode av 6 500 kronor.

Av de heltidsanställda befattningshavarna bör åtminstone rektor, studieledaren i A 21 och en av de övriga studieledarna uppföras på ordinarie stat.

Kostnadsberäkningar

Kostnaderna för *uppförande av en nybyggnad* för institutet beräknas med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1956 till 1 000 000 kronor eller, om distriktssköterskeutbildningen förlägges till institutet, till 1 500 000 kronor. Det förutsättes därvid att byggnaden anslutes till sjuksköterskeskolans panncentral.

Kostnaderna för *utrustning av nybyggnaden* uppskattas till för möbler m. m. 35 000 kronor, kontorsmaskiner 8 000 kronor, undervisningsmateriel 27 000 kronor och för nyuppsättning av bibliotek 30 000 kronor eller tillhopa 100 000 kronor. Av de *årliga kostnaderna* för det fullt utbyggda institutet beräknas 341 000 kronor till avlöningar och 58 100 kronor till omkostnader.

Provisoriska anordningar

Innan den föreslagna nybyggnaden blir färdigställd, får verksamheten bedrivas i provisoriska lokaler. Sjuksköterskeföreningen har förklarat sig villig att för tiden 1 juli 1958—30 juni 1960 uthyra de lokaler, som nu användes för ändamålet. Av utrymmesskäl måste dock under övergångstiden det av styrelsen föreslagna kursprogrammet begränsas. Dubbleringar av lärar- och husmoderskurserna kan sålunda icke genomföras. Emellertid kan under nu avsedda tid en extra lärarkurs anordnas i Stockholm och en extra husmoderskurs i Göteborg. Av de till Stockholm förlagda tre avdelningssköterskekurserna kan under provisoriet endast två genomföras, medan i Göteborg föreslagna tre kurser inklusive den avkortade administrativa kursen kan anordnas redan från början.

Under provisorietiden erfordras ej all i det föregående föreslagen personal. Sålunda kan tills vidare utgå en studieledare och ett skrivbiträde. Vidare nedgår kostnaderna för timplärare.

Under hyrestiden upplåter sjuksköterskeföreningen mot viss ersättning sitt bibliotek för kursdeltagarna, varför särskild bibliotekarie icke behöver anställas.

För budgetåret 1958/59 beräknas anslagsbehovet till 342 000 kronor, varav 281 000 kronor för avlöningar, 50 500 kronor för omkostnader och 10 500 kronor för stipendier. För avlöningar till ordinarie tjänstemän, arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, arvoden till tillfälliga lärare, avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt för rörligt tillägg har därvid beräknats respektive 63 000, 3 400, 91 600, 98 000 och 25 000 kronor.

Omkostnadsanslaget skulle fördelas enligt följande uppställning.

1. Sjukvård m. m. åt befattningshavare.....	600
2. Reseersättningar.....	3 000
3. Ersättning för lokaler m. m. i Stockholm.....	20 500
4. Ersättning för lokaler m. m. i Göteborg.....	8 300
5. Expenser.....	16 500
6. Övriga utgifter:	
a) Inköp och underhåll av inventarier och undervisningsmateriel.....	800
b) Diverse utgifter.....	800
	Summa 50 500

För hyres- och värmekostnader har under posterna 3 och 4 upptagits 16 500 respektive 7 750 kronor, vilket med cirka 7 000 kronor överstiger i nuvarande bidragsunderlag ingående utgifter. Kostnadsökningen beror på att institutet kommer att i Stockholm få tillgång till större lokalutrymmen och att hyra för Göteborgslokaler hittills endast beräknats för del av året. Sistnämnda lokaler måste med det föreslagna kursprogrammet hyras för helt år. I expensposten ingår utgifter för lyse med 1 000 kronor och för städning med 7 300 kronor. Styrelsen har utgått från att institutet erhåller tjänstebrevsrätt, varför utgifter för porto ej medräknats.

Stipendier

Såsom förut framhållits bör de kommunala huvudmännen lämna sjuksköterskorna ekonomiskt bistånd under studietiden genom att låta dem behålla viss del av lönen under denna tid. I de fall så ej sker bör kursdeltagare kunna få hjälp på annat sätt. Lån och stipendier från studiehjälpsnämnden har icke visat sig tillfyllest. Ett belopp av 10 500 kronor bör därför anvisas till stipendier, fördelat på tre stipendier om 2 000 kronor för lärarkurserna och tre om 1 500 kronor för husmoderskurserna.

Yttranden över medicinalstyrelsens förslag

Medicinalstyrelsens förslag har till sin allmänna uppläggning i stort sett godtagits av remissmyndigheterna med undantag för *överstyrelsen för yrkesutbildning*, som funnit sig nödsakad att göra vissa, i det följande redovisade erinringar mot förslaget, även i dess centrala delar. Överstyrelsen avstyrker därför att förslaget underställes riksdagen och hemstäl-

ler om ny, skyndsamt utredning. *Kompetensutredningen* finner angeläget att ett övertagande från statens sida av fortbildningsverksamheten icke sker endast genom ett tämligen mekaniskt överförande av den redan befintliga organisationen utan först efter en grundlig prövning av målsättningen för utbildningen och granskning av verksamhetsformerna ur allmänna lämplighets- och effektivitetssynpunkter.

Avdelningssköterskekurser

Den föreslagna förlängningen av en av avdelningssköterskekurserna för utbildning av husmödrar vid mindre anstalter tillstyrkes av *landstingsförbundet* och *svenska socialvårdsförbundet*. *Sjuksköterskeföreningen* anser utbildningen vara lämpligt avvägd. *Svenska lasarettsläkarföreningen* ifrågasätter om inte i kursplanen bör inläggas viss apoteksutbildning. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* anser att kursen är väl kort och att den i högre grad borde ha tagit sikte på väsentliga frågor inom åldringsvården, såsom åldrandets psykologi, kost- och miljöfrågor m. m. *Sveriges läkarförbund* är negativt inställt till utbildningen som sådan. Då uppgifterna vid de mindre anstalterna blir kvalitativt desamma som vid lasaretten, bör man antingen ta steget fullt ut eller också nöja sig med den utbildning, som ingår i avdelningssköterskekursen.

Behovet av sjuksköterskor med högre utbildning

Styrelsens uppskattning av behovet av lärare för sjuksköterskeundervisningen finner *svenska landstingsförbundet* liksom *läkarförbundet* och *lasarettsläkarföreningen* väl hög. *Svenska stadsförbundet* åter har ej några väsentliga erinringar mot beräkningarna. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* uttalar i sammanhanget sin uppskattning av att behovet av lärare för utbildning av sjukvårdsbiträden har beaktats, medan *lasarettsläkarföreningen* ifrågasätter om för ändamålet erfordras så kvalificerade lärare som instruktionssköterskor. *Socialstyrelsen* finner från sina utgångspunkter icke rationellt och försvarligt att med redan rådande brist på kvalificerad sjukvårdspersonal direkt räkna med att utbilda sjuksköterskor till ålderdomshemsföreståndarinnor. Den föreslagna utbildningen bör därför i princip helt inriktas på att tillgodose sjukvårdsorganisationens behov.

Villkor för deltagande i de högre utbildningskurserna

Medicinalstyrelsens synpunkter beträffande villkoren för deltagande i den högre utbildningen är föremål för delade meningar. *Stadsförbundet* har dock icke några principiella erinringar mot styrelsens förslag. *Styrelsen för socialinstitutet i Stockholm* — som förklarar sig ha lång erfarenhet av möjligheterna att grunda urvalet av sökande på antingen studentexamen eller särskilt inträdesprov — förordar, att tillträde till lärarkurserna ges

dels sökande med studentexamen, dels sökande med godkänt betyg vid särskilt inträdesprov. För en skärpning av föreslagna krav på viss skolutbildning uttalar sig *svensk sjuksköterskeförening*, som föreslår att studentexamen skall gälla som inträdeskrav såväl till husmoderslinjen som lärarlinjen. Enligt föreningens mening lockas i allmänhet icke studenter av en yrkesutbildning, som icke kräver studentexamen. *Styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Göteborg* anser studentexamen eller likvärdiga kunskaper nödvändiga för inträde vid institutet och föreslår därjämte obligatorisk inträdesprövning. Å andra sidan motsätter sig *statskontoret*, *kompetensutredningen* och *landstingsförbundet* föreslagna krav i fråga om teoretiska förkunskaper. För *kompetensutredningen* framstår det som orimligt att på ett så sent stadium i utbildningsgången skjuta in ett nytt formellt kompetenskrav, med vars hjälp vissa sökande med i övrigt lika utbildning skulle föras åt sidan. För övrigt torde, anser utredningen, en avlagd student- eller realexamen utsäga föga om vederbörandes studielämplighet vid den regelmässigt åtskilliga år efter examen infallande tidpunkt, då antagning till lärar- eller husmoderskurs normalt kan väntas ske. Utredningen föreslår i stället att såsom villkor för tillträde till sagda kurser endast uppställas krav på genomgången sjuksköterskeutbildning och avdelningssköterskekurs eller motsvarande samt viss praktisk yrkeserfarenhet. Enligt *landstingsförbundets* mening bör i princip såsom hittills varje sjuksköterska ha möjlighet att söka till den högre utbildningen, varigenom en naturlig befordringsgång inom yrket erhålles. Det måste anses otillfredsställande att nu fastställa kvalifikationskrav, som man icke vet, när de skall kunna uppfyllas. Med nuvarande brist på såväl lärare som administrativt utbildade sjuksköterskor måste det anses olämpligt att skärpa inträdesvillkoren, varigenom en minskad rekrytering kan befaras. *Lasarettsläkarföreningen* påpekar, att elevtiden i sjuksköterskeskolan ger en urvalsmöjlighet, som reducerar betydelsen av avlagda examina. Man bör därför beträffande lärarkurserna icke upprätthålla ett oavvisligt krav på studentexamen. Enligt föreningens mening är det betydligt svårare att få fram lämpliga husmödrar än lämpliga instruktionsköterskor. Lämpligt urval kan ej heller på samma sätt som beträffande lärarna göras i sjuksköterskeskolan. Föreningen föreslår därför att frågan om en vid lämplig tidpunkt genomförd anlagstestning överväges.

Kompetensutredningen, *landstingsförbundet* och *stadsförbundet* delar medicinalstyrelsens mening att den blivande läraren eller husmodern bör ha genomgått avdelningssköterskekurs. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* däremot anser att kravet kan slopas genom att lämpliga delar av timplanen för denna kurs inarbetas i lärarutbildningen.

Kravet på praktisk tjänstgöring för deltagande i husmoderskurs bör enligt *kompetensutredningen* ej sträckas längre än till två år, medan *styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Göteborg* finner fyra års praktisk erfarenhet vara ett minimikrav. Vidare anser *stadsförbundet* och *läkarförbundet* önsk-

vårt med längre tids erfarenhet från vårdavdelning än sex månader och lasarettsläkarföreningen föreslår i detta hänseende ett år.

Utbildningens omfattning

Förslaget om förlängning av lärarkurserna från två till tre terminer har mött invändningar från *statskontoret* och *landstingsförbundet*, vilka ifrågasätter om icke studietiden kan begränsas. *Lasarettsläkarföreningen* beräknar, att om föreläsningarna ökas från föreslagna 2,3 till 4 per dag, antalet läsdagar kan minskas från 215 till 125. Även med 4 föreläsningar per dag blir tiden för självstudier enligt föreningens mening fullt tillräcklig. *Sjuksköterskeföreningen* åter förklarar med hänvisning till att kursplanen alltmör sammanpressats och till angelägenheten av bättre utrymme för självstudier, att kursen borde omspänna fyra terminer. *Styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Stockholm* och *stadsförbundet* instämmer i att den praktiska utbildningen för de blivande lärarna förlägges till sjuksköterskeskolor i hela landet. Överenskommelser härom bör träffas med vederbörande huvudmän med hänsyn bl. a. till att handledningen av praktikanterna medför ökade arbetsuppgifter för skolornas personal. Utökningen av praktiktiden medför enligt *styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Göteborg* sådan ökning av arbetsbördan för skolans lärare, att det blivande institutet bör ställa handledare till förfogande. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* finner det principiellt felaktigt att praktikanterna mot slutet av praktiktiden avses vikariera som instruksionsköterskor. Eventuell lärartjänstgöring under utbildningstiden bör ske i form av assistentlärartjänstgöring under ordinarie lärares inseeende.

Styrelsens förslag rörande husmoderskurserna har i stort lämnats utan erinringar. *Sjuksköterskeföreningen* finner dock att kurstiden bör utsträckas från två till tre terminer för att ge kursdeltagarna bättre möjligheter till självstudier.

Utbildningens anordnande m. m.

Beträffande huvudmannaskapsfrågan anser *landstingsförbundet* och *stadsförbundet*, att utbildningsverksamheten bör åvila staten. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* är av samma åsikt vad gäller lärarkurserna men uttalar tveksamhet i fråga om husmoderskurserna. Huvudman för avdelningssköterskekurserna bör enligt överstyrelsens uppfattning utan tvekan vara landsting eller stad utanför landsting. Denna utbildning bör — vilket även *läkarförbundet* anser — decentraliseras.

Det ifrågasatta överflyttandet av distriktsköterskekurserna från statens institut för folkhälsan vill *styrelsen för folkhälsoinstitutet* — som i remissyttrande över folkhälsoinstitutsutredningens betänkande förklarar sig icke kunna dela utredningens uppfattning

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1958. 1 saml. Nr 66

att ifrågavarande utbildning icke borde kvarvara vid institutet — numera ej motsätta sig.

Valet av förläggningssort för en nybyggnad för institutet vinner anslutning från *läkarförbundet* men avstyrkes bestämt av *arbetsmarknadsstyrelsen*, som icke finner de anförda skälen för en förläggning till Stockholm bärande. Förläggningsfrågan bör enligt styrelsen omprövas. *Styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Stockholm* understryker vikten av att en nybyggnad snarast kommer till stånd. Styrelsen fortsätter.

Institutets framtida organisation är emellertid beroende av dess förläggning. Om institutet i enlighet med förslaget uppföres invid statens sjuksköterskeskola i Stockholm, bör frågan om en samordning av institutets och skolans materiella och personella resurser tagas upp till behandling, innan institutets definitiva organisation och personalplan fastställs. Styrelsen finner sålunda, att ytterligare utredning härom måste verkställas och att till följd härav verksamheten till en början måste organiseras provisoriskt, därest institutet framdeles skall förläggas till det föreslagna området. I detta sammanhang vill styrelsen särskilt framhålla nödvändigheten av att byggnadsplanerna för det nya institutet uppgöres så att möjligheterna till framtida utbyggnad icke menligt påverkas vare sig för Tomtebodas blindinstitut eller för sjuksköterskeskolan.

Byggnadsstyrelsen anför.

Med hänsyn till de begränsade markreserverna för karolinska institutets omfattande utbyggnadsbehov bör, såsom styrelsen även framhållit i andra sammanhang, stor återhållsamhet iakttagas när det gäller att taga mark inom detta område i anspråk för andra ändamål. I detta fall synes emellertid sådana fördelar vara att vinna genom den avsedda förläggningen, att den ur de synpunkter styrelsen här har att beakta bör kunna godtagas. I utlåtande över folkhälsoinstitutsutredningens betänkande uttalade styrelsen sig för att utbyggnaden av statens institut för folkhälsan nuvarande anläggning inom karolinska institutets område så långt möjligt begränsades. Ur denna synpunkt är det angeläget att den till folkhälsoinstitutet förlagda utbildningen av distriktssköterskor flyttas. Såsom medicinalstyrelsen framhållit synes fördelar vara att vinna ur organisations- och lokalsynpunkter, om denna utbildning förlägges till det nu planerade institutet.

Byggnadsstyrelsen har biträtt med beräkning av kostnaderna för det föreslagna byggnadsföretaget. De i utredningen för de bägge alternativa lösningarna angivna byggnadskostnaderna, omkring 1 resp. 1,5 miljoner kronor, har grundats på preliminära lokalprogram. Styrelsen understryker, att de meddelade programuppgifterna på detta stadium icke kunnat närmare granskas ur behovssynpunkt och att de slutliga byggnadskostnaderna först kan fastställas sedan mera definitiva uppgifter föreligger. Därest en nybyggnad skall kunna färdigställas till den 1 juli 1960, synes nödvändigt att medel härtill anvisas redan för budgetåret 1958/59.

Den föreslagna styrelsen för institutet lämnas utan erinran av *landstingsförbundet*. *Lasarettsläkarföreningen* finner en styrelse bestående av fyra ledamöter vara tillfyllest. *Stadsförbundet* anser att stads-

och landstingsförbunden bör äga föreslå var sin representant. *Styrelsen för statens institut för folkhälsan* uttalar önskemål om representation i styrelsen. Den i styrelsen ingående pedagogen anser *skolöverstyrelsen* böra föreslås av överstyrelsen. *Läkarförbundet* ifrågasätter om icke fler än en läkare bör ingå i styrelsen. *Styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Göteborg* finner tveksamt om olika intresseorganisationer skall äga föreslå ledamöter. Förslaget att ersättning till styrelseledamöterna bör utgå enligt föreskrifterna i kommittékungörelsen lämnas utan erinran av *statens lönenämnd*.

Personalbehov m. m.

I fråga om föreslagna tjänster uttalar *skolöverstyrelsen*, att till institutet bör knytas en lektorskompetent lärare i psykologi och pedagogik. Om så sker torde specialutbildning i dessa ämnen ej vara nödvändig för rektors del. Överstyrelsen instämmer i att rektor bör vara en härför lämpad sjuksköterska. *Lasarettsläkarföreningen* anser att innehav av akademisk examen ej bör särskilt nämnas som kvalifikation för rektorstjänsten. *Statskontoret* uttalar önskemål om att rektors undervisningsskyldighet preciseras.

Föreslagen lönesättning för rektor godtages av *statskontoret* och *statens lönenämnd*. Samma myndigheter kan icke tillstyrka högre placering för studieledarna än i lönegrad A 17 och finner icke skäl för differentierad löneställning för den studieledartjänst, vars innehavare bl. a. skall biträda rektor. Nämnda myndigheter kan ej heller tillstyrka, att arvoden till timlärare avväges efter förmånligare regler än dem som tillämpas vid folkhälsoinstitutet. *Sjuksköterskeföreningen* finner det icke realistiskt att beräkna nämnda arvoden till lägre belopp än 60 kronor per timme, att utgå till lärare både med och utan akademisk kompetens. Förslaget handledararvode vid den praktiska utbildningen anser *styrelsen för statens sjuksköterskeskola i Stockholm* vara orimligt lågt. *Sjuksköterskeföreningen* föreslår ett belopp av 100 kronor per praktikant och månad.

Förslaget arvode till redogöraren liksom lönegradsplaceringarna för kontoristtjänsten och skriv- och kontorsbiträdena har ej föranlett någon erinran från *statens lönenämnds* sida. Arvodet till bibliotekarien finner *statskontoret* vara uppenbart för högt.

Provisoriska anordningar

Sjuksköterskeföreningen bekräftar att föreningen är villig att upplåta nuvarande kurslokaler till institutet under nästa budgetår samt — om än med tvekan — under budgetåret 1959/60. Föreningen avser att därefter använda lokalerna för annat ändamål. *Statskontoret* anser, att om en förlängning av avtalstiden icke är möjlig, från början bör övervägas att förlägga undervisningen till andra lokaler.

Stipendier

Inrättandet av statliga stipendier tillstyrkes av *sjuksköterskeföreningen* men avstyrkes av *statskontoret*, som i likhet med *stadsförbundet* anser att den statliga studiehjälpen även i fortsättningen bör utgå i form av studielån och stipendier från studiehjälpsnämnden. *Landstingsförbundet* upplyser, att landstingens centrala lönenämnd rekommenderat landstingen att tills vidare låta deltagarna i förevarande utbildningskurser behålla oavkortade löneförmåner.

Departementschefen

Den grundläggande utbildningen av sjuksköterskor sker numera huvudsakligen i det allmännas regi, nämligen vid sjuksköterskeskolor, drivna av landstingen och städerna utanför landsting samt vid statens sjuksköterskeskolor i Stockholm och Göteborg. Denna utbildning, som enligt gällande kursplaner omfattar teoretisk och praktisk undervisning m. m. under minst 33½ månader, är emellertid icke tillfyllest för att kvalificera eleverna till bl. a. tjänster såsom avdelningssköterskor, lärare vid sjuksköterskeskolor m. m. (instruktionssköterskor) samt husmödrar vid sjukvårdsanstalter. I denna del kräves alltså en vidareutbildning.

Sedan år 1917 har svensk sjuksköterskeförening svarat för denna vidareutbildning. F. n. ordnas årligen i Stockholm och Göteborg fyra avdelningssköterskekurser om 12 veckor samt en lärarkurs och en husmoderskurs om vardera 9½ månader. Till verksamheten utgår statsbidrag med f. n. i princip två tredjedelar av ett på visst sätt beräknat bidragsunderlag.

Otvivelaktigt har föreningen genom sitt initiativ till dessa kurser och sin under en lång följd av år bedrivna utbildningsverksamhet gjort en betydelsefull insats till gagn för svensk sjukvård. Denna verksamhet har dessutom för föreningen inneburit ekonomiska uppoffringar. Även om statsbidrag som nämnts utgått till föreningen för verksamhetens upprätthållande, har nämligen föreningen fått tillskjuta betydande belopp bl. a. för att kunna tillgodose de ständigt ökade kraven på utvidgning av verksamheten i fråga om såväl antalet kurser som kursernas omfattning. Sålunda beräknades föreningens egna utgifter för kurserna redan under budgetåret 1948/49 uppgå till cirka 15 000 kronor, medan skillnaden mellan beräknat bidragsunderlag och utgående statsbidrag för innevarande budgetår utgör cirka 60 000 kronor. I realiteten har dock föreningen själv fått svara för en ännu större andel av kostnaderna.

Frågan om att verksamheten skulle övertagas av det allmänna har länge varit aktuell, och förslag härom framlades 1949 av 1946 års kommitté för sjuksköterskeutbildningen (SOU 1951: 33). Förslaget ledde emellertid icke till resultat, och spörsmålet upptogs ånyo i 1955 års statsverksproposition

(XI ht, p. 110). Såsom min företrädare där uttalade torde det i längden icke kunna anses tillfredsställande, att en enskild förening i sådan utsträckning betungas med betydande kostnader för en verksamhet av ifrågasvarande art. Frågan om huvudmannskapet för utbildningen och organisationen i övrigt av densamma borde emellertid enligt hans mening upptagas till förnyad och ingående prövning genom en översyn av 1949 års förslag om högre utbildning av sjuksköterskor.

På därom av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag har medicinalstyrelsen företagit ifrågasvarande översyn samt framlagt förslag om den högre sjuksköterskeutbildningens organisation m. m. Styrelsen har därvid behandlat frågorna om utbildning av instruktionssköterskor vid sjuksköterskeskolor samt husmödrar och avdelningssköterskor vid sjukvårdsanstalter. Beträffande huvudmannschaftsfrågan har medicinalstyrelsen i likhet med sjuksköterskekommittén stannat för att föreslå, att utbildningsverksamheten i fortsättningen skall drivas i statlig regi. Tre avdelningssköterskekurser föreslås förlagda till Göteborg i där förhyrda lokaler, medan för övriga kurser avses skola uppföras en nybyggnad i Solna på en tomt intill statens sjuksköterskeskola. I avbidan på att nybyggnaden kommer till stånd, föreslår styrelsen, att undervisningen provisoriskt förlägges till nuvarande, av sjuksköterskeföreningen i Stockholm förhyrda lokaler. I förhållande till sjuksköterskeföreningens nuvarande kurser föreslår styrelsen som nyheter bl. a. dels att instruktionssköterskekurserna förlänges från två till tre terminer, dels att särskild utbildning för husmödrar vid de mindre sjukvårdsanstalterna anordnas genom en förlängd avdelningssköterskekurs.

Medicinalstyrelsens förslag beträffande huvudmannskapet, som i stort sett lämnats utan erinran av remissmyndigheterna, finner jag mig böra godtaga. Såsom framgått av det föregående ämnar sjuksköterskeföreningen nedlägga sin kursverksamhet med utgången av innevarande budgetår. Med hänsyn till angelägenheten av att verksamheten fortgår utan avbrott förordar jag, att övertagandet sker fr. o. m. budgetåret 1958/59. Verksamheten synes därvid tills vidare böra bedrivas i ungefär oförändrad omfattning. I anslutning till vad kompetensutredningen anfört vill jag emellertid framhålla, att jag därmed icke tagit definitiv ställning till frågorna om utbildningens närmare organisation eller utformning. Dessa frågor bör, såsom utredningen framhållit, göras till föremål för fortlöpande översyn ur lämplighets- och effektivitetssynpunkter. Vad särskilt angår avdelningssköterskekurserna torde åtminstone på längre sikt förutsättningarna för en decentralisering böra närmare undersökas.

Vad gäller frågan om uppförande av en nybyggnad för utbildningsverksamheten vill jag erinra om att medicinalstyrelsen i nu föreliggande förslag förordat, att utbildningen av distriktssköterskor, som f. n. är förlagd till statens institut för folkhälsan, sammanföres med den högre utbildningen av sjuksköterskor. I sitt betänkande (SOU 1957: 6) har även folkhälso-

institutsutredningen förordat fortsatta överväganden om den framtida förläggningen av distriktssköterskeskolan. I enlighet härmed har utredningen utgått från att skolan endast tills vidare skall kvarligga vid folkhälsoinstitutet. Det torde i detta sammanhang ej vara möjligt att taga ställning till frågan om distriktssköterskeutbildningens framtida ordnande. Med hänsyn till betydelsen av detta spörsmål för bedömningen av det nu aktuella byggnadsprojektet ävensom till de invändningar mot förslaget att förlägga den högre utbildningen av sjuksköterskor till en nybyggnad i Solna, som ur allmänna lokaliseringssynpunkter rests från arbetsmarknadsstyrelsens sida, finner jag, att förlägningsfrågan bör ytterligare övervägas. Därvid bör givetvis beaktas alla möjligheter att lösa lokalfrågan på annat sätt än genom nybyggnad. Enligt erbjudande av sjuksköterskeföreningen kan staten för tiden fram till den 1 juli 1960 få disponera av föreningen f. n. för ändamålet förhyrda lokaler. Enligt vad jag under hand inhämtat har icke heller fastighetsägaren något att erinra mot en sådan anordning. Det torde ankomma på byggnadsstyrelsen att för förhyrningen föra erforderliga förhandlingar. Då emellertid en lösning av lokalfrågan i varje fall genom en nybyggnad icke torde kunna åvägbringas före utgången av nyssnämnda tid, anser jag angeläget, att byggnadsstyrelsen vid nämnda förhandlingar även upptager frågan om en förlängning av hyrestiden. Kursverksamheten i Göteborg torde tills vidare få bedrivas i nuvarande, för ändamålet disponerade lokaler.

Utbildningsverksamheten bör ställas under en av Kungl. Maj:t utsedd styrelse. Kungl. Maj:t bör äga besluta om såväl antalet ledamöter som styrelsens sammansättning. Bestämmelser i detta hänseende liksom rörande styrelsens och befattningshavarnas åligganden torde lämpligen intagas i en särskild instruktion.

Beträffande utformningen av de olika kurserna har jag intet annat att erinra mot förslaget än att kursernas längd bör begränsas. Bland annat synes kunna övervägas ett större antal föreläsningar per dag än vad medicinalstyrelsen föreslagit. I fråga om villkoren för tillträde till kurserna anser jag i likhet med vissa remissinstanser, att lärar- och husmoderskurserna i princip bör stå öppna för alla sjuksköterskor, som genomgått avdelningssköterskekurs eller erhållit därmed jämförlig kompletterande utbildning. Det torde emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att upptaga dessa spörsmål till närmare överväganden.

Kursverksamheten torde, såsom förut framhållits, under nästa budgetår böra bedrivas i ungefär oförändrad omfattning. Jag föreslår alltså, att en lärarkurs, en husmoderskurs och fyra avdelningssköterskekurser anordnas. Då den av medicinalstyrelsen föreslagna förlängningen av en av avdelningssköterskekurserna för utbildning av husmödrar vid mindre anstalter synes mig innebära en värdefull rationalisering av utbildningen, tillstyrker jag,

att en sådan kurs försöksvis anordnas. En under innevarande budgetår påbörjad extra lärarkurs, för vilken sjuksköterskeföreningen åtnjuter statsbidrag motsvarande hela kostnaden, kommer att avslutas under nästa budgetår.

Det sammanlagda medelsbehovet för utbildningen under nästa budgetår kan uppskattas till i runt tal 260 000 kronor. Beloppet torde böra uppdelas på två förslagsanslag rubricerade Högre utbildning av sjuksköterskor: Avlöningar och Högre utbildning av sjuksköterskor: Omkostnader. Jag har därvid ansett tillfyllest, att för nästa budgetår inrättas en tjänst som rektor i A 23, 4 studieledaretjänster i A 17 samt en tjänst som skrivbiträde i reglerad befordringsgång. Tjänsterna som rektor och studieledare torde medgivas som extra ordinarie i angivna lönegrader. Vidare torde inrättas en extra kontoristtjänst i A 9 ävensom medel beräknas för anställande av en studieledare under första hälften av budgetåret för den extra lärarkursen, för ytterligare ett skrivbiträde samt för timanställda lärare och en redogörare-sekreterare. Slutligen torde för anlåtande av tillfällig personal anvisas ett belopp av 2 000 kronor.

Arvodet till redogöraren-sekreteraren bör bestämmas till 3 000 kronor för år. För vissa reseersättningar beräknar jag ett belopp av omkring 5 000 kronor. Med hänsyn härtill och med beaktande av att föreslagna timarvoden torde böra reduceras med i stort sett 20 procent, beräknar jag medelsbehovet för arvoden åt tillfälliga lärare m. m. till i runt tal 70 000 kronor.

För fullgörande av uppdrag som ledamot eller suppleant i den av Kungl. Maj:t utsedda styrelsen bör ersättning utgå i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen. Kostnaden härför kan beräknas till 400 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts kan medelsbehovet under avlöningsanslaget för nästa budgetår beräknas till 235 000 kronor, varav för arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, (3 000 + 400) 3 400 kronor, för arvoden åt tillfälliga lärare m. m. 70 000 kronor, för avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 143 000 kronor samt för rörligt tillägg 18 600 kronor.

Medicinalstyrelsens förslag till omkostnadsstat för verksamheten för nästa budgetår anser jag mig i huvudsak kunna godtaga. I enlighet med gängse principer bör emellertid hyreskostnaderna för undervisningslokaler bestridas från staten för statens allmänna fastighetsfond. Med hänsyn härtill torde medelsbehovet för omkostnaderna kunna begränsas till i runt tal 25 000 kronor.

Inrättandet av stipendier för deltagare i kurserna finner jag mig icke kunna tillstyrka. Jag vill erinra om att landstingens centrala lönenämnd rekommenderat landstingen att tills vidare låta kursdeltagare behålla oavkortade löneförmåner. Nuvarande avgifter vid kurserna torde i fortsättningen böra helt slopas.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande personalförteckning för högre utbildning av sjuksköterskor:

Extra ordinarie tjänst i högre lönegrad än Ae 19:

1 rektor Ae 23,

b) godkänna följande avlöningsstat för högre utbildning av sjuksköterskor, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59:

Avlöningsstat

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 400
2. Arvoden åt tillfälliga lärare m. m., <i>förslagsvis</i>	70 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	143 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	18 600

Summa kronor 235 000;

c) till *Högre utbildning av sjuksköterskor*: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 235 000 kronor;

d) till *Högre utbildning av sjuksköterskor*: *Omkostnader* för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Bergquist